

דברי ברכה

הגברת התחרותיות הכלכלית למשק, כלכלה וחברה ברייקימה ושוויוניים יותר בישראל

במארג העשיר של החברה והכלכלה בישראל, הקשר בין צמיחה כלכלית, הון חברתי במשולב עם מנעד הקהילות שלנו הופך למשמעותי יותר ויותר. בעודנו בוחנים בראייה הוליסטית את מצב המשק, הכלכלה והחברה, חיוני לחשוב על האתגרים וההזדמנויות הייחודיים העומדים בפני ישראל בטיפוח סביבה תחרותית המקדמת הן שגשוג כלכלי והן צדק חברתי.

הקשרים ההדדיים בין תחרות, כלכלה, חברה, שוויון וקיימות מחייבים גישה הוליסטית מתוך ההכרה כי יש בתחרות כדי לטפח קיימות בדרך של עידוד חדשנות ויעילות בפרקטיקות בנות-קיימה; צמיחה כלכלית לא צריכה לבוא על חשבון הון חברתי או הגנה על הסביבה כאשר פיתוח וצמיחה ברייקימה מצריכים גישה מאוזנת; ואי-שוויון עלול להחריף אתגרים סביבתיים ולעכב יוזמות קיימות, ומכאן כי טיפול באי-שוויון הוא מרכיב הכרחי להשגת קיימות. הבנה משולבת, הגם שזו מורכבת, בין תחרות לקיימות יש בה בכדי לממש את הפוטנציאל לקיום שגשוג ברייקימה ועולם טוב יותר.

כלכלה משגשגת צריכה לא רק להתמקד במדדי צמיחה, אלא גם לתעדף חלוקה שוויונית של משאבים כדי להבטיח שכל הפרטים, ללא קשר לרקע שלהם, יוכלו להשתתף בשגשוג שהפיתוח הכלכלי מביא. ככל שאנו חוקרים את הדינמיקה בין כלכלה, חברה ושוויון, מתברר יותר ויותר כי התמודדות הוליסטית עם אתגרים אלה חיונית לעתיד ברייקימה ועמיד.

כלכלת ישראל הפגינה חוסן וצמיחה יוצאי דופן, הנתמכים על ידי טכנולוגיה, חדשנות וכוח עבודה משכיל. עם זאת, צמיחה זו מלווה בפערים משמעותיים המאיימים על הלכידות החברתית. יחסי הגומלין בין ביצועים כלכליים לרווחה חברתית הם בסיסיים – כאשר אנו משקיעים בחינוך, בריאות ותוכניות חברתיות, אנו מטפחים חברה שיכולה להשתתף באופן מלא בהזדמנויות כלכליות ולהפיק מהן תועלת.

עם זאת, כפי שעולה מנתונים, דיווחים והתפתחות לאורך זמן, אי-השוויון והעוני בהכנסות נמשכים, במיוחד בקרב קבוצות ספציפיות, כולל החברה הערבית והחרדית. יש לתת דגש ולהעלות את חשיבותה של מדיניות ממוקדת שמטרתה לצמצם פערים אלה, ובכך לטפח סביבה כלכלית מכלילה יותר המועילה לכל האזרחים.

המאמץ והשאפה לצמיחה כלכלית חייבים להיות מיושרים עם עקרונות פיתוח ברייקימה הכוללים קיימות סביבתית, הון חברתי והתקדמות כלכלית. בהקשר זה ראוי לציין את החשיבות במעבר לכלכלה ירוקה ברייקימה, מעבר המציע לא רק הזדמנות להילחם בשינויי האקלים, אלא גם מאפשר ליצור תעשיות ומקומות עבודה חדשים כדוגמת השקעות באנרגיה מתחדשת ובחקלאות ברייקימה, שיש ביכולתן לטפח שוק עבודה איתן תוך התמודדות עם אתגרים

סביבתיים קריטיים. מחויבות לקיימות בתכנון כלכלי חיונית לטיפול חוסן מפני זעזועים עתידיים ולהנחת בסיס חזק לרווחה חברתית.

ובעולמות אלה, עכשוויים, ובוודאי בראייה צופה פני עתיד, יש להתייחס לחינוך במלוא כובד הראש. השקעה בחינוך היא בעלת חשיבות עליונה לטיפול כוח עבודה המצויד כדי לעמוד בדרישות של שוק עבודה מתפתח. החינוך צריך ללכת מעבר ללמידה אקדמית מסורתית, לשלב מיומנויות רלוונטיות לתעשיות עתידיות, כגון מדע, טכנולוגיה, הנדסה ומתמטיקה (STEM), כמו גם מיומנויות רכות חיוניות. חיוני שמוסדות חינוך ותוכניות הכשרה יישרו קו עם שוקי עבודה מתעוררים ויציידו אנשים בכישורים הדרושים להשתתפות בתעשיות ההייטק. טיפוח מגזר טכנולוגי מכליל המספק הזדמנויות לקהילות מודרות הוא חיוני להון חברתי. יש לתעדף יוזמות למידה לאורך החיים כדי לאפשר לאנשים להסתגל לשינויים טכנולוגיים מהירים, ובכך להבטיח צמיחה מתמשכת ויכולת לנווט במקום עבודה מורכב יותר ויותר. יתר על כן, הבטחת גישה שווה לחינוך איכותי יכולה להיות מנוף רבי-עוצמה לשבירת מעגלי עוני, טיפוח ניידות כלפי מעלה, ובסופו של דבר קידום חברה שוויונית יותר.

ולצד החינוך, כתשתית בסיסית ותומכת, יש להתייחס לשירותי הבריאות. שירותי בריאות ורווחה איתנים הם חלק בלתי נפרד מטיפול יציבות כלכלית. רשת ביטחון סוציאלית מתפקדת היטב נותנת מענה לצורכיהן של אוכלוסיות חלשות ופגיעות ומבטיחה לאנשים גישה לשירותים חיוניים כגון שירותי בריאות, דיור וטיפול בילדים. על ידי השקעה בשירותים חברתיים מקיפים, ממשלות יכולות להפחית את הסיכונים של שפל כלכלי וליצור רשת ביטחון המאפשרת לפרטים לשגשג ולתרום באופן פרודוקטיבי לחברה.

במסגרת זו בכלל, ובימים אלה בפרט, איני יכול שלא לתת דגש מיוחד על נושא השוויון באשר הוא.

תאוריית הצרכים של מאסלו מוצגת לעיתים קרובות כ"פירמידה של צרכים", כאשר הצרכים הבסיסיים והחשובים ביותר נמצאים בתחתית הפירמידה, והצרכים שקשורים בצורך למימוש עצמי ולהתעלות נמצאים בראש הפירמידה.

ערך השוויון מתכתב עם הרמות הגבוהות יותר בפירמידה, רמות העוסקות בצורך בהשתייכות, הצורך בהערכה חברתית ובמימוש עצמי. הגם שכך קבע מאסלו, אני בהחלט רואה בשוויון כצורך בסיסי ותשתיתי לחלוטין, צורך המאפשר בסיס לקיום חברתי ובעיני מתכתב ומהווה חלק בלתי נפרד מהרמה השנייה מתוך חמש המתייחסת לצורך בביטחון, המהווה חלק מגיבוש תפיסות עולם ופילוסופיית חיים, הגם שהיבטי השוויון אינם מצוינים שם במפורש. אם כך, שוויון הוא ערך בסיסי. שוויון הוא חשוב. שוויון מקרין פנימה והחוצה. שוויון מגדרי כמקרה פרטי הוא חשוב, והוא חשוב בכל הדרגים. מכיוון שלצערי הדבר אינו מתרחש מעצמו, דהיינו, ברמה התרבותית לא הופנמו חשיבות השוויון וערכו, וה"יד הנעלמה" אינה נותנת לכך מענה – יש לפעול לכך ברמה החקיקתית, הרגולטורית, הארגונית ובאכיפה משמעותית.

וכאן אני פונה לכול. יישום עולמות הסביבה, החברה והממשל, וערך השוויון בפרט, מהווה אג'נדה מנהיגותית, שהיא חלק מעולם של מנהיגות ערכית; חלק מתרבות; ונכון שתהווה חלק מה-DNA. מימושה דורש מנהיגות אישית וקולקטיבית על ידי בעלי מניות, דירקטוריונים,

הנהלות, משקיעים ומממנים, קובעי מדיניות ובעלי עניין אחרים. נראה שאנחנו מצויים במועד שבו על כל אחד מהשחקנים לעלות מדרגה ולקחת מנהיגות.

בעיניי – מימוש ערך השוויון והבנתו מהווים כישורי חיים !!!

ואין מדובר כאן ב־Compliance. זהו עולם שהציפייה בו היא להיות Beyond Compliance.

במבט קדימה, נראה כעת, יותר מתמיד, כי המוטיב של חברה – "רישיון הפעולה" שלה – יהיה פונקצייה של האופן שבו היא פועלת ומנהלת את בעלי העניין שלה ובה את ערך השוויון.

ערך השוויון, ללא כל ספק, מתכתב באופן ישיר עם עולם התחרות, המשק, החברה והכלכלה, ויש בו כדי להוות את אבן הראשה.

מן המקובץ עולה שמתחייבת גישה רבזרועית. גישה זו מחייבת שינוי מהותי בהלך הרוח; מעבר מנקודת מבט כלכלית טהורה לראייה הוליסטית יותר המשלבת שיקולים כלכליים עם רווחה סביבתית וחברתית. הדבר דורש שיתוף פעולה בין מגזרים, השתתפות פעילה של ממשלות, עסקים והחברה האזרחית ומחויבות ארוכת טווח לפיתוח ברקיימה.

זוהי המשמרת שלנו. פסיביות בנושא אינה חלופה רלוונטית.

יאיר אבידן

דירקטור, חבר ועדים מנהלים בעמותות חברתיות, לשעבר המפקח על הבנקים ובכיר במערכת הבנקאית

יגיר אגידן

מחקרי רגולציה יא